

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

385.87

Hely

Idő

"1913"

Személy

Helyszám

Szerző

Cím

A chauffeur.

Forrás:

Pesti napló

Bp

1913

1/26.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

A chauffeur.

*

Néhány év előtt még a villamos volt a szágnidő guillotín; most, hogy egyre jobban elszaporodnak a gépkocsik, az automobil kezdi itvenni e nevet, rangot és a hozzávaló szerep-ört. Persze, ami ez utóbbit illeti, átvétel he-
yett inkább osztozkodást kellene mondani, mert hiszen a villamos se köszönt le az ember-
ázolásról, melyben néha egy-egy konilis-
lütéssel szakítja meg az egyhanguságot; de
át ezt már megszoktuk, ezen már — hogy ugy-
mondjuk — csak a legközelebbi hozzátartozók
kadtak fenn, míg ellenben az autó még teljé-
en van az újdonság ingerének, még széles kö-
ökben hullámoztatja a felháborodást és a gá-
oló chauffeur ellen karénekszerűen száll az ég
elé a káromkodás. Akik e kórusban résztvesz-
ek, bizonyára okkal és joggal fakadnak ki,
sak éppen nem veszik észre, hogy olyan tör-
vény ellen lázadoznak, mely állandó és régi,
mint a világ.

Fel kell tennünk ugyanis, hogy amikor a
világ megkezdődött, a haladás is elkezdődött,
a haladásnak pedig az a törvénye, hogy minden
új kényelem egyszersmind új veszedelem is.
Aki először melengette magát a tűznél, behozta
a tűzvész veszedelmét is. Aki először hártotta
a munkát szolgálókra, egyszersmind bizonyos
mértékben a hatalmukba is adta magát. Amióta
vannak hajók, vannak hajótörések is és így to-
vább, egész a liftig, mely nemcsak a lépcsőjá-
rás fáradalmától kiméli meg az embert, de le-
s zuhanhat, vagy a szarvasgomba pástétomig,
mely nemcsak a szakácművészet remeklése,
le egyszersmind a gyomor ellen elkövetett me-
nyeletnek is beválhat. A nyereség- és veszte-

ség-szamlának egybevetése kezeskedik róla,
hogy a haszon, mely a technika ugynevezett
vivmányaiból származik, még a telefon meg-
bukkadási melléktermékeinek beleszámításával
s, megéri a kockázatot; de lehetetlen meg nem
átzni, hogy a természet nem engedi ingyen az
ember szolgálatába erőt és segélyforrásait, ha-
nem kamatot szed utánuk. Minden új tökélete-
sedéshez új veszedelem-lehetőségeket mellékel,
ört vet és a baleseti statisztika a megmondha-
ója, nem eredménytelenül veti.

Igy van ez az automobilal, a lóvasuti ko-
csinak villamossá való átvedlésével és így lesz,
sőt már így is van és többé-kevésbé mindig így
s marad, a repülőgéppel is. A segítség, mely
ezekben a dolgokban lehetséges, szükségképpen
csak vajmi véges. Mert ami például az autót
illeti, el lehet képzelni, bár csak merész fantá-
iával, hogy sikerül a chauffeur felvértezni mind-
azzal a józansággal, óvatossággal és hozzáér-
éssel, amit feladata megkíván és lehetséges,
hogy az ucai közlekedés mai rendetlenségét
valaha majd rendezett viszonyok fogják felvál-
tani: a veszedelem forrása akkor is legfeljebb
csak megapad, de ki nem apad. Ha semmi más
nem lesz, ott lesz a chauffeur. Az, hogy a biz-
onság a szemére, a kormánykereket tartó ke-
tére, a féket tapodó lábára van bízva és egy
ecsapódó ág, egy hirtelen szédülés, egy heves
öröcsroham és minden egyéb, aminek fenyege-
ését magában hordja, egyszerre, amikor vágat
— és mi értelme lenne az autónak, ha csak lé-
ésben volna szabad mennie? — tehetetlenné
eszi. A rendőri és mérnöki előrelátáson túl ott
vannak a gép kiszámíthatatlan esetlelei és
ezeken túl ott következnek az emberi termé-
zet eredendő hibaforrásai. Minél több szolgál-
atbavétel, annál több kiszolgáltatottság.

Mindent összevéve és körültekintve a büsz-
keltető civilizáción: be kell látnunk, hogy noha
mindennek, akármily címen és akármily ke-
rülöuton is, az élet védelme, biztosítása és ké-
nyelmesebbé kimélése a célja, egyre több ve-
szedelem között élünk. A nyers erőszak ugyan
kevésbé fenyeget, de helyette annál inkább
megszaporodott a, hogy úgy mondjuk, művi
kockázatok száma. Ezek leküzdésében minden-
esetre van szerepük és bizonyára nagy szere-
pük az intézkedéseknek is; de mégis a fő, ami
miatt elviselhetők, az, hogy — elviseljük őket.
Megszokjuk, hogy így van, hozzájuk alkalmaz-
kodunk, ugyszólván beidegeződünk reájuk és
nem gondolunk reájuk... Tudjuk, hogy vannak
intézkedése.

Most, hogy megnéztük Strobl Jókai-szobrát, egy-
általában nem látjuk igazolva azt az apodiktikus vé-
leményt. Amit Strobl mester Jókaiából elénk tár: az
egy nyugalmazott öreg vidéki tisztartó, aki jó öre-
gesen megül, amint a Méhner-féle nagy családi nap-
tár boritékján látjuk, öblös csizmákban.

Egy szobrászi alkotásnál tulajdonképpen mind-
egy: miként ábrázolja a művész egy-egy alakját a
külsőségekben. A legfontosabb: az összehatás, az egy-
ség, a jellemző erő, a monumentális beállítás. Ami
ennél a szobornál monumentális: az a csizma. Az
egész: egy agyonnyomorított, kicsinyes, vérszegény
alkotás, hol semmit sem látunk Jókai szelleméből.

Jókai egyébként a külsőségekben volt annyira
modern, hogy a szobron ráhuzott csizmával aligha
rokonszenvezett volna. Akik Jókait öt évtized óta
látták, a leghatározottabban állítják, hogy Jókai
azóta nem járt csizmában. Egyénileg világi volt
Jókai s e sorok írója még visszaemlékezik egy esté-
lyére, hol francia vendégei között oly kifogástalan

nomme du monde volt kivágott reketete irakkjában, kemény plasztronjával, amely messzeüzi a lehetőségét is annak, hogy ez egyénileg talpig európeér ötven éven innen elavult külsőségekhöz, kopogós, durva csizmához ragaszkodott volna.

De hát — a csizma! Ez a szimbóluma nálunk mindannak, ami kulturában, tudományban történik. Olyan emberek csinálnak még mindig nálunk művészetet és tudományt, akik a csizmánál tovább még ma sem tartanak. Dübörgő gyorsasággal rohannak fölöttünk az idők s messze mögöttük hagyják a kasztokat, társadalmakat, kik nem vonnak le belőlük következtetést. Nem vették észre, hogy itt hatalmasan liktető erejű új művészgeneráció támadt, akiket bizonyára inspirált volna a nagy költő szelleme, kiknek a fantáziája egy művészi versenyen következésképp közelebb hozott volna Jókai alakjának a megértéséhez bennünket.

Most halt meg Bálint Gábor, aki egymaga többet tudott, mint az egész Akadémia harmadrésze. Kiintrikálták, megkeserítették életét, nagyértékű tudományos fejtegetéseinek nagyrészét összekuporgatott pénzén kellett kiadnia, mert az Akadémia — még a csizmánál tartott s nem tudta értékelni a nagy-súlyu tudományos egyéniséget. Fogiák-e rehabilitálni Bálint Gábor emlékét?

A Jókai-szobor témája alkalmas lett volna bizonyára arra, hogy egy-egy kiváló magyar művész-talentumot váltson ki; ehelyett a csizma-kulturával évekre lehetetlenné tesznek nálunk egy-egy vajudó, vergődő művésztelenséget.

S imo, lehetetlenné tették a Munkácsy-szobor pályázatait is. Soha, seholsem történt olyasmi, ami a Munkácsy-szobornál, hogy háromszor irjanak ki pályázatot. Mindegyik pályázaton voltak értékesek; közülük többen megérdemelték volna a megbízást, különösen a harmadik pályázatnál. A negyvenezer koronás Munkácsy-pályázat bármelyike volt olyan, mint a százezer koronás Jókai-szobor.

Jókai-szobrának a fölállításhoz tíz év kellett; a nehézkes Akadémia csak az utolsó évben gyűjtötte össze az összes íveket. A Munkácsy-szobor dolga